

Izabella Steinerowska-Streb

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

INNOWACJE W POLSKICH MIKROPRZEDSIĘBIORSTWACH

Wprowadzenie

Globalizacja gospodarki światowej oraz dynamiczny rozwój technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych przyczyniają się do istotnych zmian w otoczeniu współczesnych organizacji. Zmiany te powodują, iż szczególną rolę w działalności przedsiębiorstw zaczynają spełniać innowacje, w których coraz częściej upatruje się źródeł ich przewagi konkurencyjnej¹.

Działania innowacyjne podejmowane są zarówno przez duże, jak i mniejsze przedsiębiorstwa. Z badań wynika jednak, że małe i średnie przedsiębiorstwa nie są tak innowacyjne, jak duże². M. Ratajczak oraz M. Mądra jako główną przyczynę takiego stanu rzeczy wskazują węższy zakres działania mniejszych podmiotów w porównaniu z posiadającymi bogatszą ofertę i rozbudowane procesy produkcyjne podmiotami dużymi³. Ponadto wśród czynników ograniczających wdrażanie innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach w literaturze przedmiotu wymienia się:

- problemy związane z finansami,
- braki kadrowe/utrudniony dostęp do personelu,
- ograniczoną wiedzę wewnętrzną dotyczącą zarządzania procesem innowacyjnym w sposób wydajny i efektywny,
- brak wiedzy na temat rynku, potrzeb klientów i wejścia na rynki zagraniczne,
- utrudnienia związane z biurokracją,
- brak praw do własności intelektualnej⁴.

¹ K. Poznańska: Innowacyjność jako źródło przewagi konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw. 2003, s. 1 http://www.rsi.org.pl/dane/download/innowacyjnosc_jako.pdf (07.11.13); A. Żołnier-ski: Potencjał innowacyjny polskich małych i średniej wielkości przedsiębiorstw. PARP, Warszawa 2005, s. 5.

² M. Zięba: Innowacje w małych i średnich przedsiębiorstwach – rozważania teoretyczne. „Prze-gład Organizacji” 2011, nr 9, s. 8; Innowacyjność 2010. PARP, Warszawa 2010, s. 34.

³ M. Ratajczak, M. Mądra: Źródła i bariery finansowania innowacji w sektorze MŚP w Polsce. http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/EIOGZ_2008_nr69_s43.pdf, s. 43.

⁴ Ibid., s. 9.

Warto jednakże zwrócić uwagę, iż małe i średnie przedsiębiorstwa doświadczają wskazanych barier innowacyjności w zróżnicowanym stopniu. Do tej grupy podmiotów należą bowiem przedsiębiorstwa zatrudniające od 0 do 249 osób. Różnią się one pod względem struktur organizacyjnych, posiadanych zasobów, formy organizacyjnej, sposobu zarządzania, zasięgu rynkowego. Najczęściej wymienione powyżej bariery dotyczą małych przedsiębiorstw, a w szczególności najmniejszych – mikroprzedsiębiorstw.

Innowacje polskich mikroprzedsiębiorstw stały się przedmiotem podjętego badania. Za cel badania przyjęto identyfikację różnic we wprowadzaniu innowacji produktowych, procesowych i organizacyjnych pomiędzy polskimi mikroprzedsiębiorstwami specjalizującymi się w działalności produkcyjnej, handlowej, usługowej, budowlanej i mieszanej.

Mając na względzie specyfikę poszczególnych branż i związane z tym mniejsze lub większe możliwości wprowadzania wybranych rodzajów innowacji przyjęto tezę, że pomiędzy mikroprzedsiębiorstwami prowadzącymi działalność produkcyjną, handlową, usługową, budowlaną i mieszaną występują różnice we wdrażaniu innowacji produktowych, procesowych i organizacyjnych.

1. Pojęcie i rodzaje innowacji w przedsiębiorstwach

Pojęcie innowacji zostało wprowadzone na płaszczyznę nauk ekonomicznych przez J.A. Schumpetera na początku XX wieku. Interpretował on innowacje jako:

- wprowadzenie nowych towarów lub towarów o nowej jakości,
- wprowadzenie nowej metody do produkcji,
- otwarcie nowych rynków,
- zastosowanie nowych surowców i półfabrykatów,
- wprowadzenie nowych rozwiązań organizacyjnych⁵.

Definicja wprowadzona przez J.A. Schumpetera jest stosowana przez wielu badaczy w niezmienionej formie do dziś. Niemniej jednak w literaturze przedmiotu można znaleźć wiele innych propozycji definiowania innowacji. Autorzy poszczególnych definicji reprezentują jedno z dwóch stanowisk. Jedni twierdzą, że termin ten należy odnosić wyłącznie do rozwiązań, które stanowią absolutną nowość. Inni natomiast uznają za innowacje wszelkie zmiany, które są nowością

⁵ I. Gust-Bardon: Innowacja w myśli ekonomicznej od XVIII do XX wieku. Analiza wybranych zagadnień. *Acta Universitatis Nicolai Copernici*. „Ekonomia” XLIII, 2012, nr 1, s. 110-111.

dla danego podmiotu w stosunku do stanu poprzedniego⁶. Pierwsze z zaprezentowanych stanowisk reprezentuje cytowany już J.A. Schumpeter. Twierdził on, że kreatorem innowacji jest jedynie podmiot, który zainicjował nowe rozwiązanie⁷. Zwolennikiem drugiego stanowiska jest przykładowo D.M. Rogers. Uważa on, że innowacja to idea, praktyka lub obiekt postrzegany przez jednostkę akceptującą jako nowa, przy czym dla zachowania ludzkiego istnienia istotne nie jest to, czy jakaś idea jest obiektywnie nowa, tzn. dopiero odkryta lub stworzona, tylko to, czy jest ona traktowana przez ludzi jako nowa⁸.

Kryteriów podziału innowacji jest wiele. Ze względu na czynniki, które powodują powstanie innowacji innowacje dzieli się na popytowe i podażowe⁹. Ze względu na skalę wielkości i skutków, jakie niosą innowacje, wyróżnia się innowacje strategiczne i taktyczne. Ze względu na dziedzinę działalności, której dotyczą innowacje wyróżnia się natomiast innowacje funkcyjne, przedmiotowe, technologiczne, organizacyjne i technologiczne. Innowacje funkcyjne traktuje się jako innowacje zaspokajające nowe, dotychczas nieujawnione potrzeby społeczne, a więc służące nowym funkcjom. Innowacje przedmiotowe to innowacje polegające na wprowadzeniu nowych przedmiotów. Innowacje technologiczne polegają na wprowadzeniu nowych metod wytwarzania, usprawniających produkcję i czyniących ją lepszą bądź tańszą czy też przynoszących poprawę warunków pracy i jej środowiska. Innowacje organizacyjne to innowacje polepszające organizację pracy i produkcji, poprawiające stan bezpieczeństwa i higieny pracy, ułatwiające pracownikowi wykonywanie jej. Natomiast przez innowacje technologiczne uważa się takie innowacje, które zmniejszają lub eliminują negatywne skutki działania firmy dla środowiska naturalnego¹⁰.

Różnorodność definicji innowacji, jak również zróżnicowanie stosowanych klasyfikacji innowacji powodują, że w prowadzonych badaniach konieczne jest sprecyzowanie tego pojęcia. W podjętym badaniu, mając na względzie specyfikę mikroprzedsiębiorstw, innowacje traktuje się jako każde nowe rozwiązanie w odniesieniu do produktu, procesu i organizacji¹¹. Dla potrzeb dalszych rozważań i badań empirycznych przyjmuje się typologię innowacji na produktowe,

⁶ J. Penc: *Innowacje i zmiany w firmie. Transformacja i sterowanie rozwojem przedsiębiorstwa*. Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 1999, s. 143.

⁷ I. Gust-Bardon: *Op. cit.*, s. 111.

⁸ J. Mądra: *Bariery innowacyjności przedsiębiorstw z sektora MŚP*. http://www.ptzp.org.pl/files/konferencje/kzz/artyk_pdf_2013/p018.pdf, s. 201.

⁹ *Dlaczego warto wykorzystywać podejście popytowe do innowacji? Wnioski ze spotkań klubu Innowacyjnych Przedsiębiorstw*. PARP, Warszawa 2012, s. 9.

¹⁰ J. Penc: *Op. cit.*, s. 144.

¹¹ Przyjmując taką definicję innowacji w dużej mierze sugerowano się tym, że innowacje wdrażane w mikroprzedsiębiorstwach rzadko mają charakter nowości w stosunku do branży.

procesowe, organizacyjne i marketingowe. Przedmiotem prezentowanych w artykule badań są jednakże wyłącznie innowacje produktowe, procesowe, organizacyjne. Te trzy typy innowacji wybrano mając na względzie wyniki dotychczasowych badań, które wskazują, że w polskich mikroprzedsiębiorstwach innowacje marketingowe mają marginalne znaczenie¹².

2. Czynniki determinujące wdrażanie innowacji a specyfika mikroprzedsiębiorstw

Czynniki warunkujące decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw dzieli się na zewnętrzne i wewnętrzne¹³. Do czynników zewnętrznych zalicza się: popyt na dobra i usługi przedsiębiorstwa, konkurencję na rynku, sytuację makroekonomiczną kraju, rozwiązania instytucjonalne i systemowe, politykę państwa. Natomiast wśród czynników wewnętrznych zazwyczaj wymienia się: wielkość, mobilność, zyskowność zasobów własnych przedsiębiorstwa, możliwość pozyskania zasobów celem zaspokojenia potrzeb, organizację i system zarządzania przedsiębiorstwem, umiejętność adaptacji do otoczenia¹⁴. W tej grupie czynników szczególną rolę spełniają zasoby finansowe będące w dyspozycji przedsiębiorstw. Wdrażanie innowacji związane jest bowiem z ryzykiem i nigdy nie ma pewności, że nakłady na innowacje zwrócą się i przyniosą oczekiwany efekt¹⁵. Najłatwiej podejmować jest zatem innowacje w przedsiębiorstwach dysponujących dużym potencjałem finansowym, dla których konsekwencje ewentualnego niepowodzenia nie są tak dotkliwe, jak dla tych przedsiębiorstw, których zasoby kapitałowe są niewielkie¹⁶. Z tej perspektywy w najtrudniejszej sytuacji znajduje się większość mikroprzedsiębiorstw. Podmioty te rzadko posiadają środki finansowe na wprowadzanie innowacji, a ponadto często także nie mają takich zabezpieczeń, które umożliwiłyby im wykorzystanie na ten cel zewnętrznych źródeł

¹² M. Juchniewicz, B. Grzybowska: *Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw w Polsce*. PARP, Warszawa 2010, s. 96.

¹³ A. Francik, A. Pocztowski: *Procesy innowacyjne*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Kraków 1991, s. 27.

¹⁴ K. Poznańska: *Uwarunkowania innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach*. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998, s. 36-41; J. Różański, J. Marszałek, P. Sekuła: *Inwestycje rzeczowe i kapitałowe*. Difin, Warszawa 2006, s. 33-34.

¹⁵ *Innowacyjność 2010*. Op. cit., s. 63.

¹⁶ Szerzej o zależnościach występujących pomiędzy innowacjami a dostępem do źródeł finansowania S. de Mel, D. Mc Kenzie, Ch. Woodruff: *Innovative Firms or Innovative Owners? Determinants of Innovation in Micro, Small, and Medium Enterprises*. IZA DP Discussion Paper No. 3962, Bonn 2009, s. 12.

finansowania¹⁷. Dlatego też podstawowym źródłem finansowania innowacji w mikroprzedsiębiorstwach są środki własne¹⁸.

Na wprowadzanie innowacji do mikroprzedsiębiorstw niekorzystnie oddziałują także ich struktury organizacyjne. Brak w nich często komórek zajmujących się śledzeniem zmian zachodzących na rynku, jak również działów specjalizujących się w badaniach i rozwoju. Ponadto, mikroprzedsiębiorstwa nie posiadają często wydzielonych jednostek finansowych, które mogłyby zająć się pozyskaniem środków dla firmy z dostępnych na ten cel preferencyjnych funduszy. W konsekwencji możliwości prowadzenia innowacji w mikroprzedsiębiorstwach są znacznie utrudnione w porównaniu z większymi przedsiębiorstwami.

3. Innowacje produktowe, procesowe i organizacyjne w polskich mikroprzedsiębiorstwach

Badania przeprowadzone na polskim rynku wskazują, że wśród innowacji wdrażanych przez mikroprzedsiębiorstwa dominują innowacje produktowe, organizacyjne i procesowe, przy czym innowacje te charakteryzuje niski stopień nowości¹⁹. Z badań tych nie wynika jednakże, czy występuje związek pomiędzy typem wprowadzanych innowacji a rodzajem działalności mikroprzedsiębiorstw. Interesujące stały się zatem badania umożliwiające próbę rozpoznania tej zależności.

W celu rozpoznania różnic we wprowadzaniu innowacji produktowych, procesowych i organizacyjnych pomiędzy polskimi mikroprzedsiębiorstwami specjalizującymi się w działalności produkcyjnej, handlowej, usługowej, budowlanej i mieszanej przeprowadzono analizę wyników badania bezpośredniego zrealizowanego w ostatniej dekadzie 2010 roku. Badaną populację w tym badaniu stanowiły polskie przedsiębiorstwa (mikro, małe, średnie i duże). Operat badanej populacji stanowiła baza przedsiębiorstw „Firmy Polskie EMAIL 2010” Instytutu Promocji i Eksportu i Kooperacji NETEX-STERLING. Badanie to zostało przeprowadzone w formie ankiety e-mailowej. Instrumentem pomiaru był przygotowany na potrzeby badań zestandaryzowany kwestionariusz ankietowy. Kwestionariusz ten skierowano do osób zarządzających przedsiębiorstwami. Wyślano 2 000 000 e-maili z zaproszeniem do wzięcia udziału w badaniu.

¹⁷ M. Malhotra, Y. Chen, A. Criscuolo, Q. Fan, I. Hamel, Y. Savchenko: Expanding Access to Finance: Good Practices and Policies for Micro, Small, and Medium Enterprises. World Bank Institute, Washington 2006, s. 9; Product and Service Innovation in Small and Medium-Sized Enterprises. Smeal College of Business, The Pennsylvania State University. USA 2006, s. 8.

¹⁸ M. Juchniewicz, B. Grzybowska: Op. cit., s. 9.

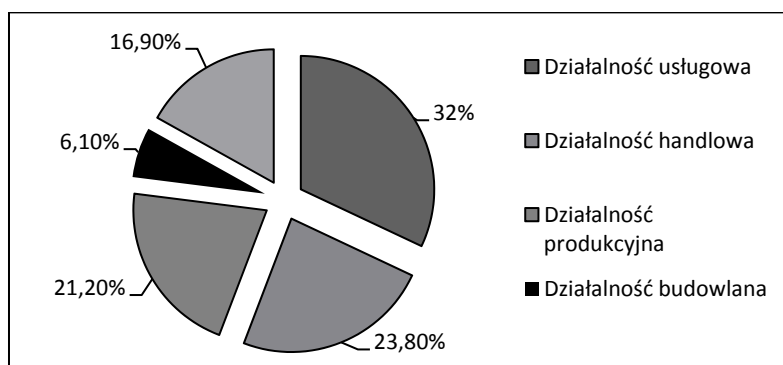
¹⁹ Ibid.

Zwrotnie otrzymano 1250 kwestionariuszy. Po weryfikacji pod względem poprawności i reprezentatywności wyeliminowano 12 kwestionariuszy.

Jednostkę próby w bieżącym badaniu określono jako aktywne mikroprzedsiębiorstwa, traktowane jako aktywne przedsiębiorstwa zatrudniające od 0 do 9 pracowników. Korzystając z kryterium wielkości zatrudnienia, które stanowi podstawę klasyfikacji przedsiębiorstw według wielkości, dla celów bieżącego badania wyselekcjonowano 770 kwestionariuszy.

Zakres przedmiotowy bieżącego badania stanowiły innowacje produktowe, procesowe i organizacyjne wprowadzone przez polskie mikroprzedsiębiorstwa. Jako zakres czasowy przyjęto 2009 rok²⁰. W analizie otrzymanych wyników zastosowano test χ^2 Paersona.

Badane mikroprzedsiębiorstwa podzielono w zależności od rodzaju prowadzonej działalności na pięć podgrup: handlowe, usługowe, produkcyjne, budowlane i mieszane. Wśród badanych mikroprzedsiębiorstw 35% specjalizowało się w działalności usługowej, 28% respondentów reprezentowało działalność handlową, 17% firm zajmowało się działalnością produkcyjną, 15% respondentów prowadziło działalność budowlaną. Pozostałe 5% przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu prowadziło natomiast działalność mieszaną (rys. 1).

Rys. 1. Badane mikroprzedsiębiorstwa sklasyfikowane ze względu na rodzaj prowadzonej działalności

Mając na względzie rozpoznanie różnic występujących pomiędzy przedsiębiorstwami z poszczególnych grup w zakresie wdrażania innowacji produktowych respondenci badania zostali zapytani, czy w badanym okresie wprowadzili

²⁰ W 2009 roku nastąpił w Polsce spadek aktywności gospodarczej. W 2008 realny wzrost produktu krajowego brutto wyniósł 5,1%, a w 2009 roku spadł do poziomu 1,6%. Nastąpił spadek konsumpcji oraz wzrosło bezrobocie. Szerzej: Raport Polska 2011. Gospodarka – Społeczeństwo – Regiony. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011, s. 12.

nowe produkty oraz czy dokonali modyfikacji w produktach wcześniej oferowanych²¹. Z uzyskanych odpowiedzi wynikało, że nowe produkty wprowadziło aż 57,5% (443) respondentów. W poszczególnych grupach mikroprzedsiębiorstw, wyselekcjonowanych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności, najczęściej nowych produktów wdrożono w przedsiębiorstwach produkcyjnych oraz w przedsiębiorstwach handlowych. Najmniej w przedsiębiorstwach budowlanych (tabela 1). Analiza statystyczna nie wykazała jednakże istotnych różnic pomiędzy poszczególnymi grupami mikroprzedsiębiorstw na tej płaszczyźnie (tabela 2).

Modyfikacji w dotychczas oferowanych produktach dokonało natomiast w tym czasie 35,6% (274) respondentów. Podobnie jak w przypadku wprowadzenia nowych produktów, najczęściej modyfikacji w produktach dokonano w obrębie przedsiębiorstw produkcyjnych. Tymczasem istotnie mniej, niż w pozostałych grupach, dokonano zmian w oferowanych produktach wśród przedsiębiorstw handlowych (tabela 1 i 2).

Innowacje procesowe wynikające z zastosowania w realizowanym procesie produkcyjnym nowo zakupionych maszyn, urządzeń, technologii i patentów, były wprowadzone przez 259 (33,6%) respondentów. Najwięcej tego typu innowacji wprowadzono w obrębie mikroprzedsiębiorstw usługowych (tabela 1). W pozostałych grupach mikroprzedsiębiorstw wdrożono natomiast istotnie mniej innowacji procesowych (tabela 2).

Tabela 1

Innowacje produktowe, procesowe i organizacyjne w badanych przedsiębiorstwach usystematyzowanych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności

Rodzaj działań innowacyjnych	Branża produkcyjna (n=133)		Branża usługowa (n=266)		Branża handlowa (n=212)		Branża budowlana (n=37)		Działalność mieszana (n=122)	
	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%
Innowacje produktowe – wdrożenie nowego produktu lub usługi	84	63,16	137	51,50	137	64,62	14	37,84	71	58,20
Innowacje produktowe – zmodyfikowanie dotychczasowego produktu lub usługi	84	63,16	143	53,76	91	42,92	19	51,3	66	54,10
Innowacje procesowe wynikające z zakupu maszyn, technologii, urządzeń, patentów	39	29,32	112	42,11	57	26,89	11	29,73	40	32,79
Innowacje organizacyjne – zmiany organizacji pracy	61	45,86	99	37,22	83	39,15	13	35,14	47	38,52

L – liczba wskazań respondentów.

²¹ Przez produkt rozumie się dobro lub usługę.

Innowacje organizacyjne, będące konsekwencją zmian dokonanych w organizacji pracy, zostały podjęte w 303 (39,4%) badanych przedsiębiorstwach (tabela 1). Pomiędzy poszczególnymi grupami mikroprzedsiębiorstw wyodrębnionymi ze względu na rodzaj prowadzonej działalności nie wystąpiły na tej płaszczyźnie istotne statystycznie różnice (tabela 2).

Tabela 2

Innowacje produktowe, procesowe i organizacyjne w badanych przedsiębiorstwach usystematyzowanych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności – Test X^2 PAERSONA

Rodzaj działań innowacyjnych	Branża produkcyjna		Branża usługowa		Branża handlowa		Branża budowlana		Działalność mieszana	
	X^2	P	X^2	P	X^2	P	X^2	P	X^2	P
Innowacje produktowe – wdrożenie nowego produktu lub usługi	1,66	0,7987	6,04	0,1958	5,7	0,2227	5,40	0,2467	0,03	0,9999
Innowacje produktowe – zmodyfikowanie dotychczasowego produktu lub usługi	6,66	0,1551	0,33	0,9878	10,92	0,0274	0,08	0,9993	0,18	0,9962
Innowacje procesowe wynikające z zakupu maszyn, technologii, urządzeń, patentów	2,06	0,7255	13,05	0,0110	6,35	0,1612	0,28	0,9908	0,05	0,9997
Innowacje organizacyjne – zmiany organizacji pracy	0,23	0,9939	0,77	0,9418	0,01	1,0000	0,25	0,9931	0,04	0,9998

W 287 mikroprzedsiębiorstwach skutkiem podjętych innowacji organizacyjnych była redukcja kosztów w realizowanym procesie produkcyjnym. Przeprowadzona analiza statystyczna wykazała, że ten efekt wprowadzenia innowacji uzyskało istotnie więcej przedsiębiorstw usługowych i handlowych, w porównaniu do przedsiębiorstw produkcyjnych, budowlanych i prowadzących działalność mieszana.

4. Konkluzje wynikające z podjętych badań

Analiza wyników przeprowadzonego badania nie dostarcza silnego wsparcia do pozytywnej weryfikacji przyjętej tezy, zgodnie z którą pomiędzy mikroprzedsiębiorstwami prowadzącymi działalność produkcyjną, handlową, usługową, budowlaną i mieszaną występują różnice we wdrażaniu innowacji produktowych, procesowych i organizacyjnych. Pełnego poparcia dla przyjętej tezy dostarczają jedynie wyniki badania dotyczące innowacji procesowych. Wskazują one, że w mikroprzedsiębiorstwach usługowych wprowadzono istotnie więcej innowacji procesowych w porównaniu do pozostałych przedsiębiorstw.

W przypadku innowacji produktowych, wyniki nie są już tak jednoznaczne. Analiza statystyczna wykazała bowiem występowanie różnic pomiędzy badanymi grupami mikroprzedsiębiorstw wyłącznie w dokonywaniu modyfikacji w dotychczas oferowanych produktach lub usługach. Różnice te wystąpiły pomiędzy przedsiębiorstwami handlowymi i pozostałymi grupami przedsiębiorstw. Niemniej jednak, analiza odpowiedzi na pytanie o inny rodzaj innowacji produktowych – wprowadzanie nowych produktów lub usług – wykazała, że pomiędzy różnymi branżami mikroprzedsiębiorstw nie wystąpiły różnice w tym zakresie.

Potwierdzenia dla przyjętej hipotezy nie dostarczają również otrzymane wyniki dotyczące wprowadzania innowacji organizacyjnych. Przeprowadzona analiza wskazuje bowiem na brak występowania różnic istotnych statystycznie pomiędzy wszystkimi rodzajami mikroprzedsiębiorstw we wdrażaniu tego typu innowacji.

Na podstawie przyjętych zasad operacjonalizacji badanych kategorii można zatem jedynie stwierdzić, że otrzymane wyniki nie dają podstaw do odrzucenia przyjętej hipotezy. Występowania różnic pomiędzy mikroprzedsiębiorstwami prowadzącymi działalność produkcyjną, handlową, usługową, budowlaną i mieszaną a rodzajem innowacji wdrażanych przez te podmioty spodziewano się mając na względzie kilka przesłanek. Podstawową przesłankę stanowiła specyfika poszczególnych branż i związane z tym mniejsze lub większe możliwości wprowadzania wybranych rodzajów innowacji²². Ponadto, przyjmując powyższe założenie badawcze, kierowano się wynikami badania przeprowadzonego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. We wnioskach z tego badania stwierdzono, że „Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw jest zróżnicowana branżowo. Najbardziej innowacyjne prowadzą działalność usługową. Niższy odsetek

²² Product and Service Innovation in Small and Medium-Sized Enterprises. Op. cit., s. 8.

firm wdrażających innowacje występuje w budownictwie i przemyśle²³. Mając na względzie takie wnioski spodziewano się zatem, że zróżnicowanie branżowe wystąpi również nie tylko w odniesieniu do innowacji ogółem, lecz również w przypadku wdrażania poszczególnych typów innowacji. Niemniej jednak przyjęte założenie tylko w części okazało się prawdziwe²⁴.

Podsumowanie

Badania z polskiego rynku dowodzą, że innowacyjność mikroprzedsiębiorstw jest niższa niż innowacyjność większych przedsiębiorstw, a także że wraz z wielkością przedsiębiorstw zwiększa się znacznie odsetek innowacyjnych firm²⁵. Warto jednakże podkreślić, że w przeprowadzonym badaniu większość mikroprzedsiębiorstw wprowadzała różnego typu innowacje, mimo iż w wybranym 2009 roku nastąpiło w Polsce spowolnienie gospodarcze, któremu w wielu przedsiębiorstwach towarzyszył spadek zysków. Można zatem sądzić, że właściciele polskich mikroprzedsiębiorstw w większości mają świadomość, iż innowacyjność stała się jednym z niezbędnych atrybutów funkcjonowania współczesnych przedsiębiorstw ze względu na konkurencję nasilającą się nawet na rynkach lokalnych.

Bibliografia

- De Mel S., Mc Kenzie D., Woodruff Ch.: Innovative Firms or Innovative Owners? Determinants of Innovation in Micro, Small, and Medium Enterprises. IZA Discussion Paper No. 3962, Bonn 2009.
- Dlaczego warto wykorzystywać podejście popytowe do innowacji? Wnioski ze spotkania klubu Innowacyjnych Przedsiębiorstw. PARP, Warszawa 2012.
- Francik A., Pochtowski A.: Procesy innowacyjne. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Kraków 1991.
- Gust-Bardon I.: Innowacja w myśli ekonomicznej od XVIII do XX wieku. Analiza wybranych zagadnień. Acta Universitatis Nicolai Copernici. „Ekonomia” XLIII 2012, nr 1.

²³ M. Juchniewicz, B. Grzybowska: Op. cit., s. 8, s. 196.

²⁴ Wyniki przeprowadzonego badania niezwykle trudno porównać z wynikami innych badań. Informacje na temat innowacyjności polskich mikroprzedsiębiorstw są bowiem ograniczone. W większości badań, które są prowadzone na tej płaszczyźnie, pomija się zazwyczaj mikroprzedsiębiorstwa i bada się innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 250 osób. Dodatkowe utrudnienie stanowi brak zainteresowania badaczy branżowym zróżnicowaniem przedsiębiorstw we wdrażaniu różnego typu innowacji.

²⁵ M. Juchniewicz, B. Grzybowska: Op. cit., s. 109.

- Innowacyjność 2010. PARP, Warszawa 2010.
- Juchniewicz M., Grzybowska B.: Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw w Polsce. PARP, Warszawa 2010.
- Malhotra M., Chen Y., Criscuolo A., Fan Q., Hamel I., Savchenko Y.: Expanding Access to Finance: Good Practices and Policies for Micro, Small, and Medium Enterprises. World Bank Institute, Washington 2006.
- Mądra M.: Bariery innowacyjności przedsiębiorstw z sektora MŚP. http://www.ptzp.org.pl/files/konferencje/kzz/artyk_pdf_2013/p018.pdf.
- Penc J.: Innowacje i zmiany w firmie. Transformacja i sterowanie rozwojem przedsiębiorstwa. Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 1999.
- Podręcznik Oslo. Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2008.
- Poznańska K.: Innowacyjność jako źródło przewagi konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw. 2003. http://www.rsi.org.pl/dane/download/innowacyjnosc_jako.pdf (07.11.13).
- Poznańska K.: Uwarunkowania innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998.
- Product and Service Innovation in Small and Medium-Sized Enterprises. Smeal College of Business. The Pennsylvania State University. USA 2006.
- Raport Polska 2011. Gospodarka-Społeczeństwo-Regiony. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.
- Ratajczak M., Mądra M.: Źródła i bariery finansowania innowacji w sektorze MŚP w Polsce. http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/EIOGZ_2008_nr69_s43.pdf
- Różański J., Marszałek J., Sekuła P.: Inwestycje rzeczowe i kapitałowe. Difin, Warszawa 2006.
- Zięba M.: Innowacje w małych i średnich przedsiębiorstwach – rozważania teoretyczne. „Przegląd Organizacji” 2011, nr 9.
- Żołnierski A.: Potencjał innowacyjny polskich małych i średniej wielkości przedsiębiorstw. PARP, Warszawa 2005.

INNOVATIVENESS OF POLISH MICROENTERPRISES

Summary

This article presents results of a study that aimed to identify differences in the introduction of product, process and organizational innovations between production/service/trade/building and mixed-activity microenterprises. In order to fulfill the aim of the study, primary data were collected and analyzed. The data gathered from 770 Polish enterprises enabled drawing conclusions about the relationship between the type of activity undertaken by microenterprises and type of the innovation introduced by them in their practice.